

РОЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КООПЕРАТИВІВ У РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Л. В. Уманець, викладач першої категорії, аспірант

Вінницький коледж будівництва і архітектури

Київського національного університету будівництва і архітектури

Обґрунтовано роль сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів у місцевому економічному розвитку. Наведено аргументи необхідності створення і розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на території територіальних громад. Акцентовано увагу на сучасних тенденціях розвитку сільськогосподарських кооперативів у територіальних громадах України.

Постановка проблеми. Концепція розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації на 2018-2020 роки є інструментом розвитку аграрного підприємництва, а відтак, забезпечення самодостатності місцевих громад та формування їх добробуту. Господарства населення, малі виробники та фермери – це 90 % сільських жителів, рівень життя яких безпосередньо пов'язаний з умовами та результатами їх праці.

Наразі більшість площ сільськогосподарських угідь використовуються великими сільськогосподарськими підприємствами (агрохолдингами), які залучають до виробництва лише незначну кількість місцевих жителів. У результаті такого господарювання спостерігається високий рівень безробіття та низька якість життя на селі, суттєва міграція населення із сіл в міста, занепад місцевої інфраструктури та зубожіння місцевих громад. Кооперативний рух дозволяє протистояти нагальним викликам згуртувавшись, передусім, з метою колективної підтримки та убезпечення ризиків.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Фундаментальні напрацювання у сфері кооперативних засад розвитку сільських територій України належать В. Андрійчуку, О. Бородіній, В. Зіновчуку, М. Маліку, Л. Молдаван, В. Месель-Веселяку, В. Юрчишину та ін. Сучасні пріоритети розвитку територіальних громад визначено у роботах Лупенка Ю., Петрушенка Ю., Попова О., Прокопи І., Ткачука А. та ін. Однак, динамічність соціально-економічних процесів, що відбуваються нині в місцевих громадах, потребує постійного моніторингу й оновлення чинників, передусім, мотивуючого характеру, які здатні швидко і ефективно коригувати процеси місцевої активності.

Мета та методика дослідження. Метою дослідження є аналіз тенденцій впливу активізації кооперативного руху на розвиток територіальних громад.

Виклад основного матеріалу. Кооперативний рух є одним із інструментів підвищення зайнятості сільського населення через створення робочих місць, а також через розвиток малого підприємництва на селі [2]. В результаті, створення та успішне функціонування кооперативів на території місцевих громад забезпечує значну частину податкових надходжень у складі доходів громади та сприяє становленню соціальної складової сільського розвитку: зростання зайнятості населення і доходів сільських жителів, відновлення інфраструктури, підвищення мотивації до ведення господарства тощо. Загалом, об'єднання селян в кооперативи допомагає посилити їх власні конкурентні позиції (як дрібних товаровиробників) перед великими підприємствами, зокрема, агрохолдингами.

У системі сталого розвитку сільських територій чільне місце відводиться декільком її складовим: економічній, технологічній, екологічній, інноваційній та соціальній. Усі зазначені елементи формуються під впливом певних позитивних та негативних факторів, що залежать від форми ведення бізнесу. Зокрема, економічна складова може бути швидше і успішніше досягнута при приватній формі господарювання, оскільки приватний інвестор вкладе необхідний обсяг капіталу і приймаючи власні різного ступеня ризику рішення буде очікувати на максимальну віддачу від інвестицій. Однак, у підсумку будуть задоволені потреби лише власника, а не громади. Коли ж на території місцевої громади створюється чи функціонує сільськогосподарський обслуговуючий кооператив, то задовольняються інтереси усіх його членів та громади загалом (через зростання дохідної частини бюджету і відповідного фінансування потреб місцевих жителів).

Окремої уваги заслуговує технологічна складова системи сталого розвитку сільських територій, яка значно масштабніше виконується при приватному господарюванні. Приватний власник зацікавлений в тому, щоб оновити матеріально-технічну базу і запроваджувати інноваційні технології, які сприятимуть скороченню витрат. Однак, кооперативний підхід забезпечить пошук таких технологій, які не зашкодять навколишньому середовищу та сільським жителям, оскільки це є одним із кооперативних принципів.

Екологічна складова також знаходить своє місце в площині кооперативного принципу «турбота про громаду», оскільки кожен з

членів кооперативу є місцевим жителем і екологічні проблеми громади торкаються кожного з них.

Соціальна складова – найвагоміший чинник при прийнятті рішення про розвиток сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, оскільки саме соціальний вектор є потужним важелем кооперативного руху та місцевого розвитку.

Впродовж останніх років в Україні спостерігається тенденція поступової активізації кооперативних ідей з відповідним формуванням сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів (рис. 1).

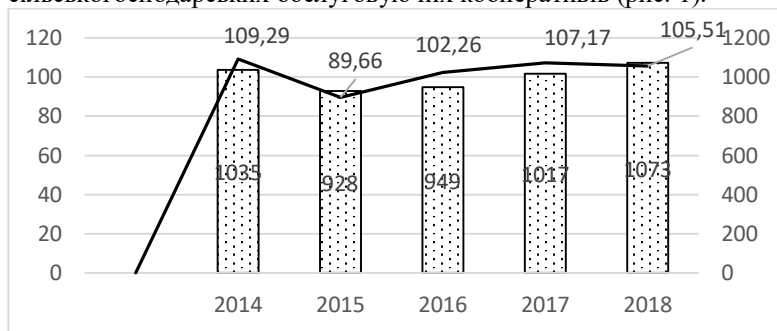


Рис. 1. Кількість сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та темпи їхнього росту

Джерело: власні дослідження.

Така динаміка пояснюється підвищеним інтересом держави та міжнародних донорів до кооперативних процесів на території місцевих громад у зв'язку з процесами децентралізації місцевих органів влади, які повинні забезпечити нарощення самодостатності територіальних громад та сприяти їх різнобічному розвитку. Зокрема, серед проектів міжнародної допомоги найвагомішими у сфері розвитку кооперативів є: 1) проект «Розвиток молочного бізнесу в Україні» (2014 — 2021 рр.), який об'єднує 5000 малих та середніх молочних виробників у мережу фермерів, підприємців, кооперативів та кооперативних об'єднань, здебільшого, у чотирьох регіонах: Дніпропетровська, Херсонська області на сході, Львівська, Івано-Франківська області на заході України; 2) проект USAID «Підтримка аграрного і сільського розвитку», який надає гранти виробникам сільськогосподарської продукції та сільськогосподарським обслуговуючим кооперативам і їх об'єднанням [1].

Яскравими прикладами успішного функціонування сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів слід вважати: кооператив «Файні газди» Тернопільської області (членами цього

об'єднання є 17 кооперативів, що працюють у 8-ми районах області - це ягідні (90 осіб), пасічні (30 осіб), молочні (50 осіб) та різнопрофільні кооперативи (77 осіб); СОК «Бережанський край» (понад 500 членів), який об'єднав мешканців 8 сіл Саранчуківської ОТГ; «СОК «Ягідний край», СОК «Щедрий край», СОК «Дари Ланів», СОК «Зелена криниця», СОК «Кринички» та СОК «Старий млин» Тернопільської області та багато інших [1]. Наразі багато сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів були створені в рамках Проекту ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду».

Алгоритм організаційної роботи по створенню і розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на території територіальних громад полягає у дотриманні декількох надзвичайно важливих і чітких кроків:

По-перше, забезпечення достатнього рівня взаємної довіри між потенційними членами кооперативу чи місцевої громади.

По-друге, спонукання до пошуку компромісів у процесі реалізації спільних інтересів.

По-третє, налагодження комунікаційних зв'язків, впровадження адміністрування та контролю, розробку спільного плану дій.

Імплементацию такого алгоритму сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи мають змогу здійснювати як власними силами так і з ґрунтовною різнобічною допомогою з боку громадських організацій, дорадчих служб, міжнародних інформаційних центрів та державних установ.

Висновки. Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи справедливо вважаються рушієм сталого сільського розвитку. Тому, наразі, важливими є місцеві ініціативи зі створення та функціонування сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, які стануть запорукою нарощення доходів місцевих бюджетів, забезпечення їх самодостатності та формування позитивного іміджу сільських територій.

Список використаних джерел

1. Кооперативний рух або Як села заробляти можуть. URL : <https://decentralization.gov.ua/news/9272>
2. Лук'янова М. М., Гурська І. С. Сільська кооперація як основа місцевого розвитку. *Агросвіт*. 2018. № 12. 62-66.